

HOOFSTUK 1

KONTEKS, PROBLEEMSTELLING, DOELSTELLINGS EN METODE VAN ONDERSOEK

1.1 KONTEKS

Die vertrekpunt van hierdie studie is die huidige situasie rondom akademiese ontwikkeling aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe aan Technikon Pretoria. Die fokus op die Fakulteit word holisties benader teen die agtergrond van die huidige tendense ten opsigte van akademiese ontwikkeling aan die Technikon in geheel, asook tendense op nasionale en internasionale vlak.

1.2 AKTUALITEIT VAN DIE PROBLEEM

Dit is algemeen bekend dat die veranderinge wat sedert 1990 op die politieke terrein in Suid-Afrika plaasgevind het as die oorsaak en rede aangevoer kan word vir veranderinge wat op, byvoorbeeld die konstitusionele, politieke, sosiale en ekonomiese terreine plaasvind. Hierdie veranderinge impakteer op alle vlakke van die samelewing. Die onderwysvoorsieningstelsel van Suid-Afrika as een van die hoekstene van ekonomiese, sosiale en politieke ontwikkeling is derhalwe tans in 'n proses van transformasie (Dinkelman, 1997:1). Bengu stel dit soos volg:

What I am saying is that transformation is something that all of us as South Africans must do for national survival. We must build a national system of education which can make a real contribution to educating all South Africans to face an increasingly challenging future soos aangehaal in (Eastern Province Herald, 1997:8).

Die transformasie gaan, onder meer, gepaard met die promulgering van verskeie wette (vergelyk paragraaf 2.2) en beleidsdokumente wat volgens Asmal (1999:2) met die bestes in die wêreld vergelyk kan word. Die Wet op Hoër Onderwys (Wet 101 van 1997) oefen egter die grootste impak op die tersiêre onderwyssektor uit (Suid-Afrika, 1997(a):1). Hierdie Wet het daartoe gelei dat die rol, taak, funksie en beheerstrukture van alle tersiêre inrigtings in Suid-Afrika geherdefinieer en gewysig is ten einde die tersiêre onderwysstelsel meer vaartbelyn en gekoördineerd te maak (Rapport, 1997). Die technikonwese in Suid-Afrika, as een van die voorsieners van tersiêre onderwys is derhalwe ook verplig om te transformeer. Bengu stel dit soos volg:

Our message is that education and training must change. It cannot be business as usual in our schools, colleges, technikons and universities (South Africa, 1995:1).

In antwoord op die vraag van die President van Suid-Afrika, Thabo Mbeki, soos aangehaal in Asmal (1999:1), naamlik “**Is our education on the road to the 21st century?**” het die Minister van Onderwys, prof Kader Asmal, gereageer deur redes aan te voer waarom die onderwysvoorsieningstelsel van Suid-Afrika nie aan die verwagtinge van die staat voldoen nie, naamlik:

I will select the worst and most troubling features of our education and training system for special mention: the massive inequalities in access and facilities, the serious state of morale of the teaching force, failures in governance and management, and the poor quality of learning in much of the system (Asmal, 1999:2).

Volgens Westraad en Van Rensburg is die herstruktering, en -definiëring van die tersiêre onderwysstelsel daarop gerig om primêr die volgende behoefte aan te spreek en te bevredig, naamlik:

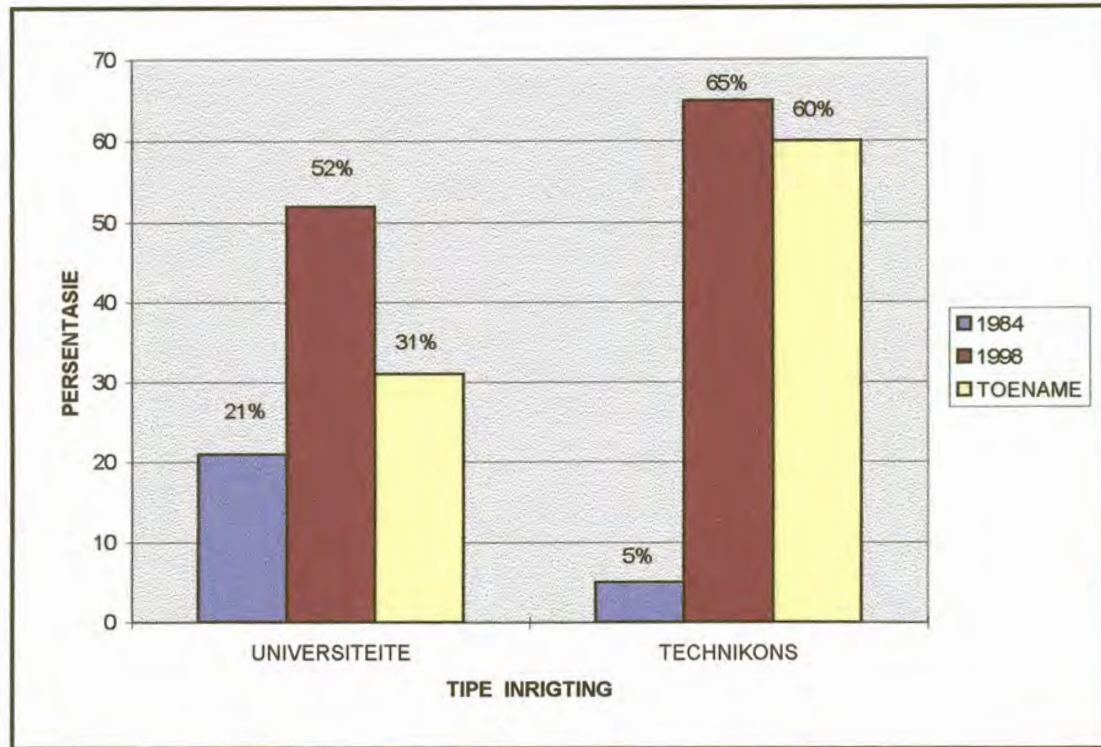
South Africa needs effective and successful business practitioners to initiate and maintain an economic renaissance in the new millennium (Westraad, 1999:1)

en

Higher education is faced with the challenge of preparing itself to fulfill its mission adequately in a world in transformation and to meet the needs and requirements of twenty-first century society, which will be a society of knowledge, information and education (Van Rensburg, 1999 (c):1).

Volgens Fourie (1999:7) het Suid-Afrika se mededingende vermoë op die internasionale markte die afgelope vyf jaar verswak. Vanuit 174 lande het Suid-Afrika se posisie met betrekking tot menslike ontwikkeling van nommer 95 tot nommer 101 op die wêreldranglys gedaal. Gemeet aan die uitsprake van Asmal, Van Rensburg en Westraad is dit duidelik dat die onderwysvoorsieningstelsel van Suid-Afrika, en meer spesifiek die tersiêre sektor, sy visie, missie, doelstellings, doelwitte en waardestelsel sal moet wysig ten einde aan die behoeftes van die plaaslike en internasionale arbeidsmark te kan voldoen.

Die politieke veranderinge en gepaardgaande transformering het onder meer tot die massifikasie van tersiêre onderwys gelei met die gevolg dat die samestelling van die studentepopulasie aan teknikons en universiteite in Suid-Afrika, vir die periode 1984-1998, verander het. Volgens Mouton, soos aangehaal in dokumentasie van Technikon Pretoria (1999 (c):1&2), het die persentasie swart studente aan teknikons en universiteite in Suid-Afrika oor die vermelde periode drasties toegeneem met onderskeidelik 60% en 31% wat in die onderstaande grafiek grafies voorgestel word.

GRAFIEK 1
**PERSENTASIE TOENAME VAN SWART STUDENTE AAN UNIVERSITEITE
 EN TECHNIKONS IN SUID-AFRIKA (1984-1998)**

Volgens Mouton, soos aangehaal in die tersake dokument van Technikon Pretoria (1999(c):10), is Technikon Pretoria gedurende 1998 die grootste residensiële technikon in Suid-Afrika met 21 442 studente (koppetelling). Dit beteken dat Technikon Pretoria oor 59% meer studente beskik as die tweede grootste residensiële technikon in Suid-Afrika, naamlik Vaaldriehoek Technikon met 13 519 studente.

As die grootste residensiële technikon in Suid-Afrika het die suksesvolle massifikasie van Technikon Pretoria dan ook daartoe gelei dat die samestelling van die studentepopulasie aan Technikon Pretoria (vir die periode 1987-1998) 'n drastiese verandering getoon het vanaf 'n oorwegend blank en Afrikaanssprekende studentepopulasie, na 'n multi-etniese en -kulturele studentepopulasie (vergelyk paragraaf 2.9.2).

Die finansiële krisis wat tans deur die tersiêre onderwysvoorsieningstelsel beleef word, kan volgens Van Rensburg (1999(c):15) toegeskryf word aan vele faktore waarvan die slaagsyfer en gepaardgaande deurvloeijsyfer maar een is:

The financial crisis in higher education is compounded by the large number of under-prepared students who often take more than six years to complete a three year qualification.

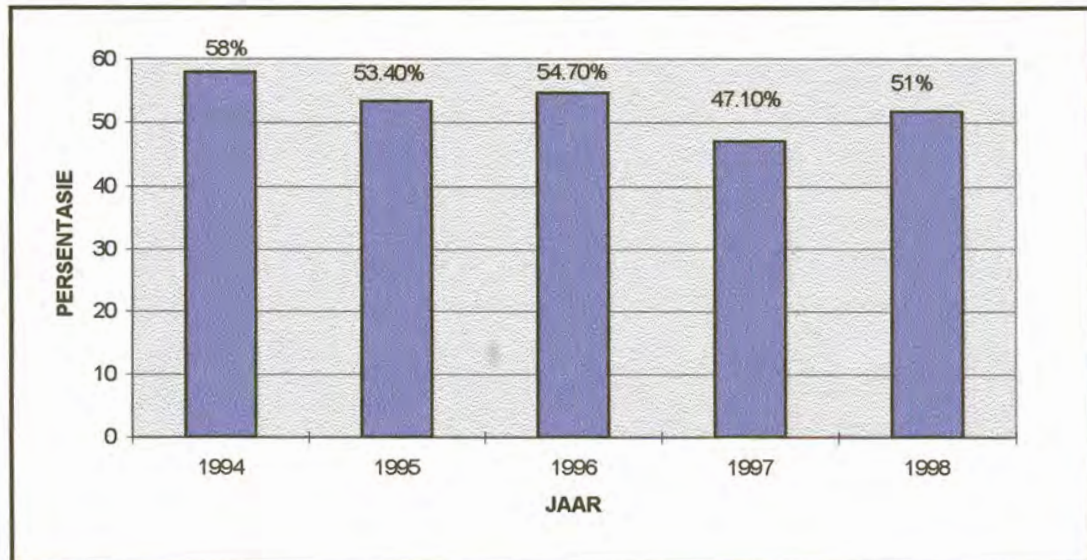
Statistiek met betrekking tot die slaagsyfer van die graad 12-leerlinge in Suid-Afrika, vir die periode 1979-1998, ondersteun hierdie opmerking van Van Rensburg. Die volgende afleidings kan gemaak word, naamlik dat:

- die totale aantal leerlinge in Suid-Afrika wat die senior sertifikaateksamens afgelê het met 718,2% toegeneem het (van 76 725 leerlinge gedurende 1979 tot 551 029 leerlinge gedurende 1998);
- die slaagsyfer van graad 12-leerlinge in Suid-Afrika met 49% gedaal het (van 90% gedurende 1979 tot 51% gedurende 1998);
- daar 'n afname van 29% in die aantal graad 12-leerlinge in Suid-Afrika is wat matrikulasievrystelling verwerf (van 42% gedurende 1979 tot 13% gedurende 1998) (Van Rensburg, 1999(b):1).

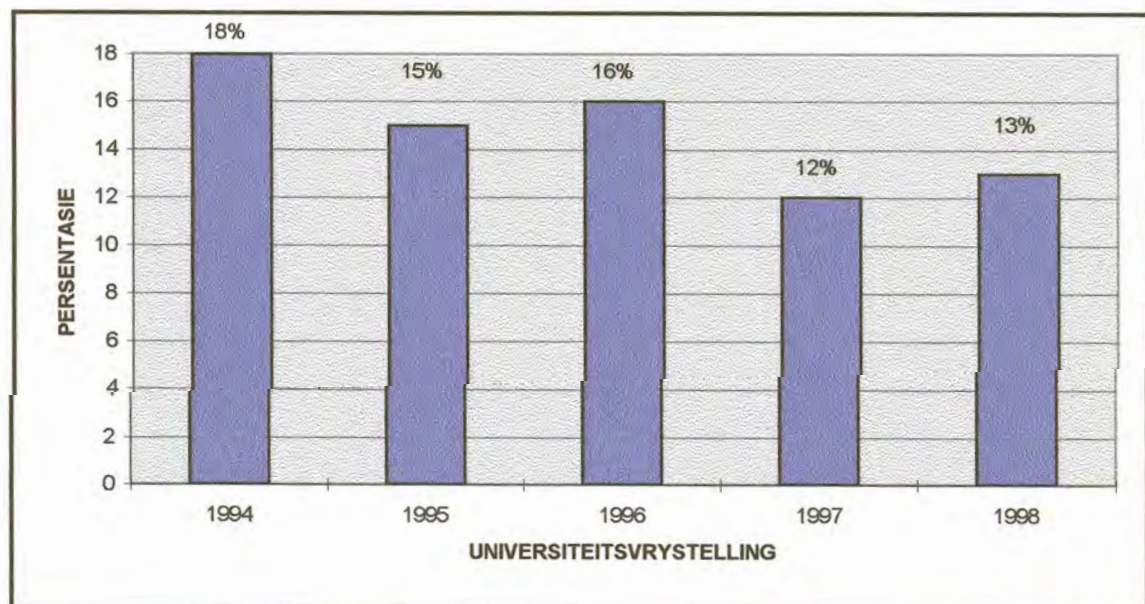
Vir die doel van hierdie studie is dit noodsaaklik om die akademiese prestasie van graad 12-leerlinge in Suid-Afrika vir die periode 1994-1998 van naderby te beskou. Vervolgens word die slaagsyfer van die leerlinge vir die vermelde periode grafies in grafiek 2 voorgestel; die persentasie leerlinge wat gedurende die vermelde periode universiteitsvrystelling verwerf het word grafies in grafiek 3 voorgestel (Van Rensburg, 1999(b):1).

GRAFIEK 2

SLAAGSYFER VAN GRAAD 12-LEERLINGE IN SUID-AFRIKA (1994-1998)

GRAFIEK 3

PERSENTASIE GRAAD 12-LEERLINGE IN SUID-AFRIKA WAT
UNIVERSITEITSVRSTELLING VERWERF HET (1994-1998)

Dienooreenkomstig die dalende slaagsyfer van graad 12-leerlinge het die slaagsyfer aan Technikon Pretoria vir die periode 1994 tot 1998 'n daling van 12% getoon, vanaf 64% gedurende 1994 tot 52% gedurende 1998 (Technikon Pretoria, 1999(b)).

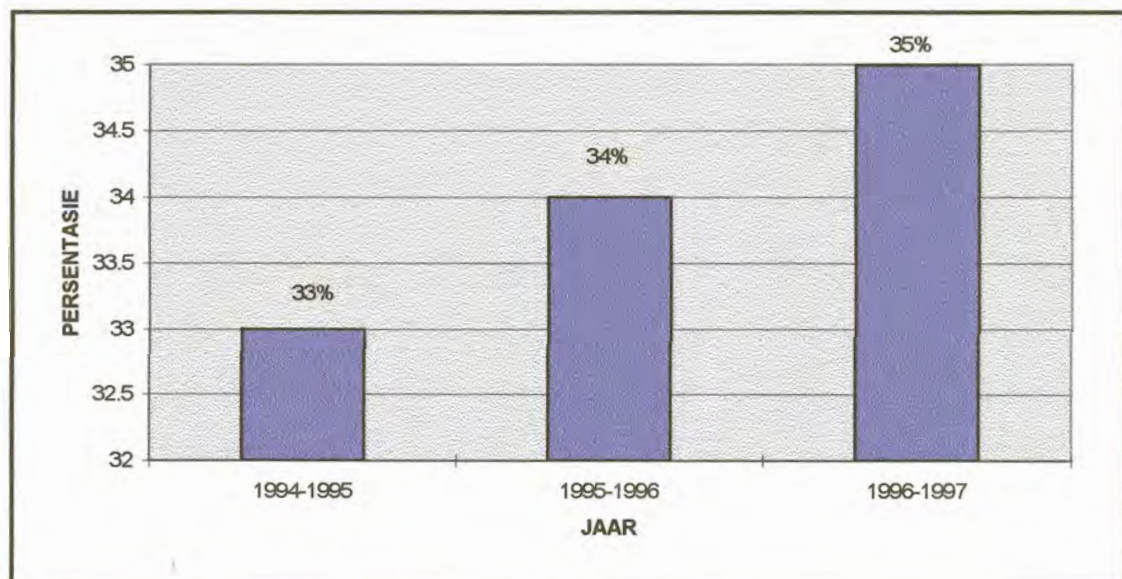
Die uitvalstatistiek vir eerstejaarstudente te Technikon Pretoria sedert 1994 toon 'n stygende tendens. Dit verteenwoordig daardie eerstejaarstudente wat:

- hul studies formeel gestaak het gedurende die eerste jaar van studie;
- nie gedurende die opvolgende registrasieperiode aan Technikon Pretoria geregistreer het nie.

Die gemiddelde uitvalsyfer van eerstejaarstudente aan Technikon Pretoria, soos bepaal deur Lourens (1998(c):2-5), vir die periodes 1994 tot 1995, 1995 tot 1996 en 1996 tot 1997 word grafies in die onderstaande grafiek voorgestel.

GRAFIEK 4

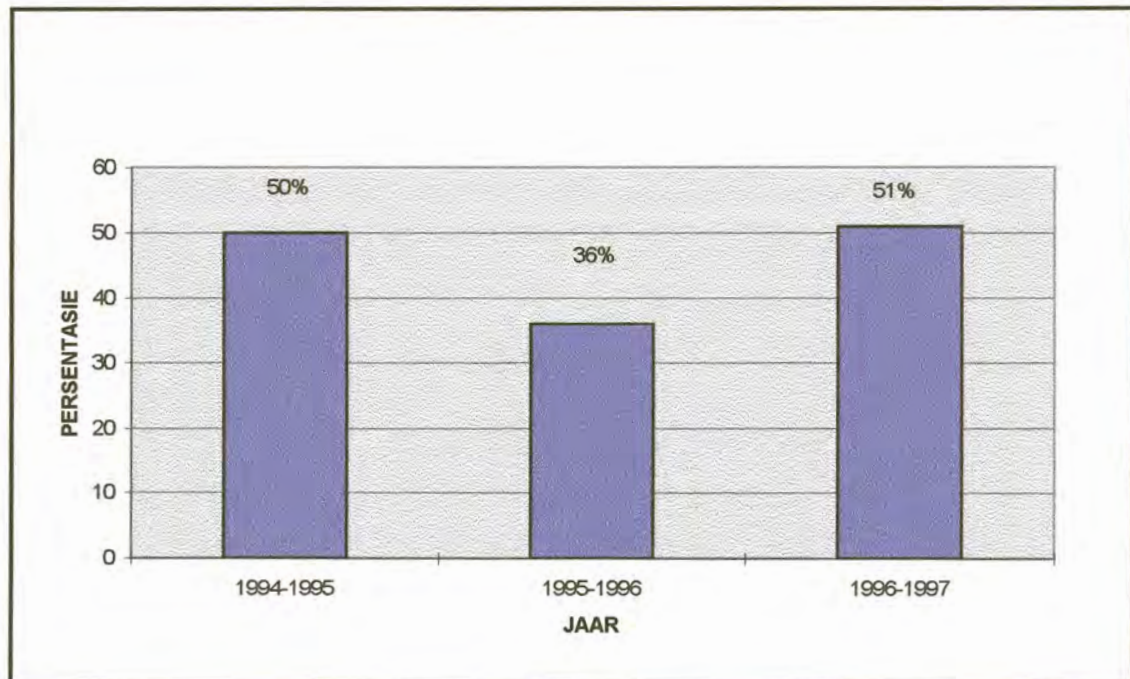
GEMIDDELDE UITVALSYFER VAN EERSTEJAARSTUDENTE AAN TECHNIKON PRETORIA (1994-1997)

Die gemiddelde uitvalsyfer van eerstejaarstudente aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe te Technikon Pretoria, soos bepaal deur Lourens (1998(c):2-5), vir die periodes 1994 tot 1995, 1995 tot 1996 en 1996 tot 1997, word grafies in die onderstaande grafiek voorgestel.

GRAFIEK 5

GEMIDDELDE UITVALSYFER VAN EERSTEJAARSTUDENTE AAN DIE FAKULTEIT EKONOMIESE WETENSKAPPE, TECHNIKON PRETORIA (1994-1997)

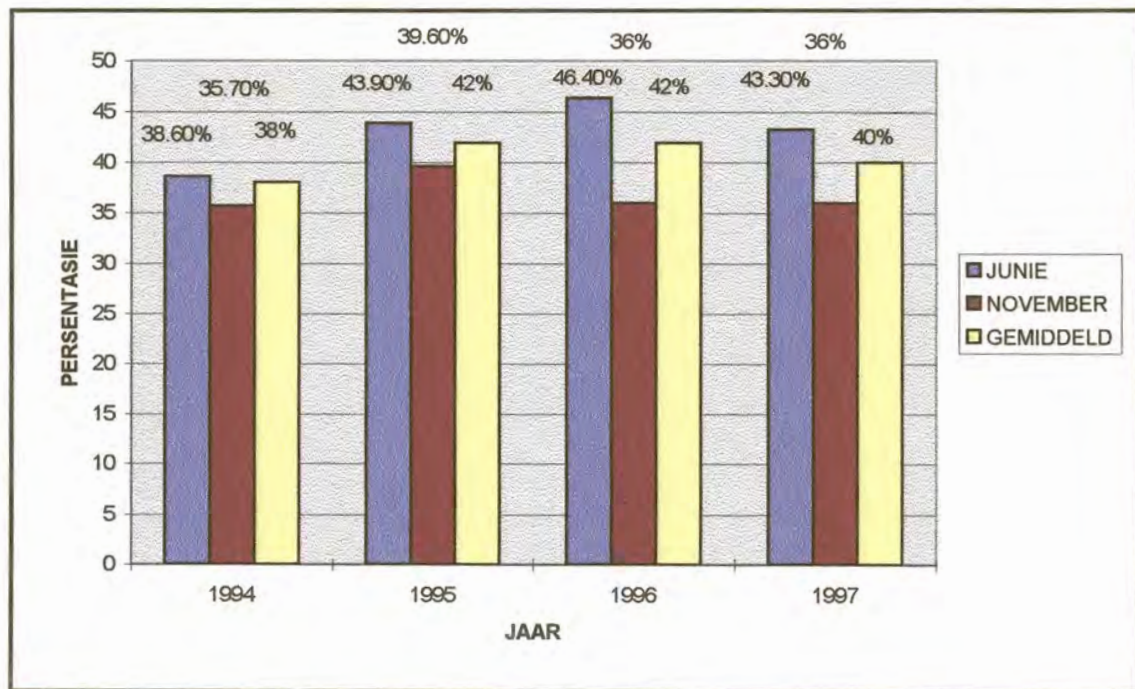

Vanuit die statistiek, soos voorgestel in grafiek 4 en 5, is dit duidelik dat die gemiddelde uitvalsyfer aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria hoër is as die gemiddelde van Technikon Pretoria deurdat die verskil vir die jare 1994, 1995 en 1996 onderskeidelik 17%, 2% en 16% is.

Die aantal eerstejaarstudente aan Technikon Pretoria wat sedert 1994 meer as 50% van hul teoretiese eksamens drui, toon volgens Lourens (1998(c):8) 'n toename van 2% - van 38% gedurende 1994 tot 40% gedurende 1997. Die respektiewelike persentasies word in die onderstaande grafiek voorgestel.

GRAFIEK 6

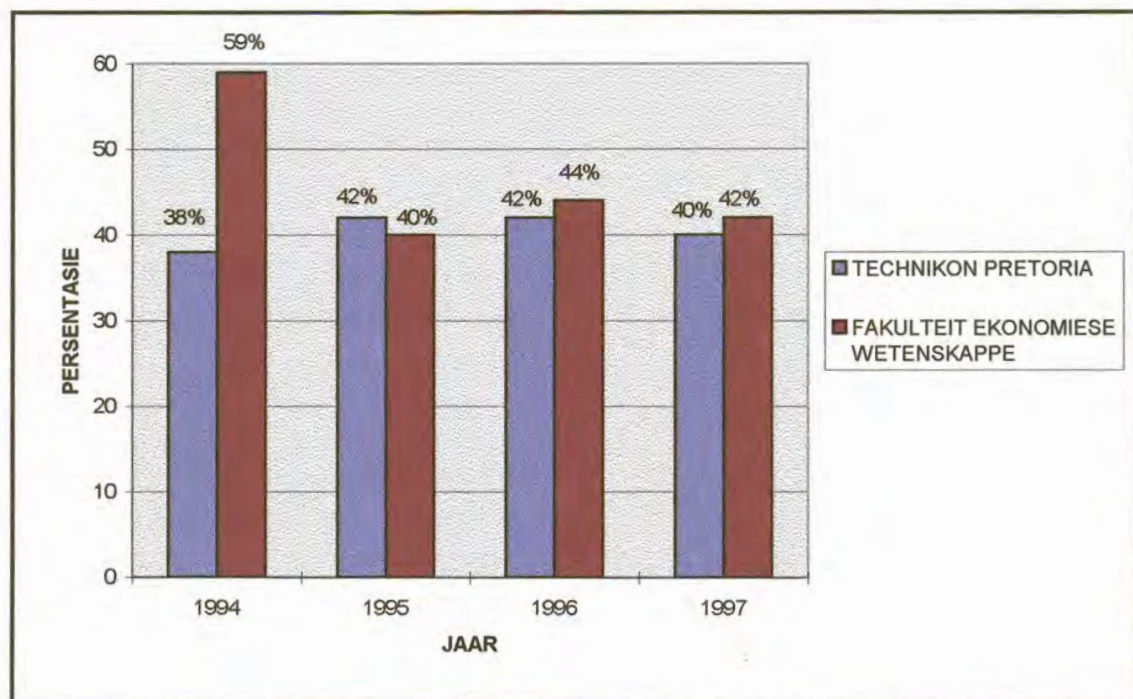
AANTAL EERSTEJAARSTUDENTE TE TECHNIKON PRETORIA WAT MEER AS 50% VAN HUL TEORETIESE EKSAMENS DRUIP (1994-1997)

Die aantal eerstejaarstudente aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria wat sedert 1994 meer as 50% van hul teoretiese eksamens drui, is volgens Lourens (1998(c):8) baie meer as die gemiddelde persentasie van Technikon Pretoria. Hierdie gegewens word grafies in grafiek 7 voorgestel.

GRAFIEK 7

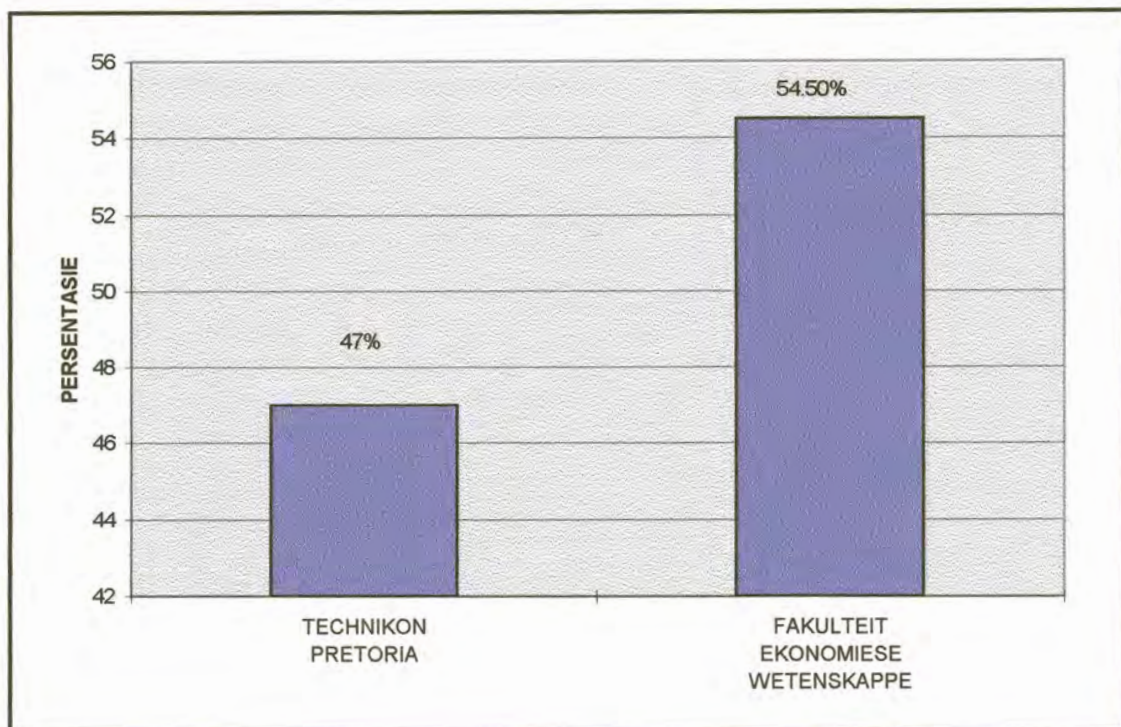
‘N VERGELYKING TUSSEN DIE AANTAL EERSTEJAARSTUDENTE VAN DIE FAKULTEIT EKONOMIESE WETENSKAPPE, TECHNIKON PRETORIA EN TECHNIKON PRETORIA WAT MEER AS 50% VAN HUL TEORETIESE EKSAMENS DRUIP (1994-1997)

Die persentasie eerstejaarstudente wat hul Nasionale Diploma met ‘n minimum studietydperk van drie jaar suksesvol in vier jaar voltooi, is volgens Lourens (1998(c):12) slegs 53%. Dit beteken dat 47% van die eerstejaarstudente nie daarin kon slaag om ‘n driejaarkursus binne die tydsbestek van vier jaar suksesvol te voltooi nie. Deur die 1994-inname van nuwelingsstudente as basis te neem, word daar in die onderstaande grafiek ‘n vergelyking gemaak tussen die gemiddelde persentasie eerstejaarstudente aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria en die gemiddelde persentasie eerstejaarstudente aan Technikon Pretoria wat nie daarin kon slaag om hul driejaarkursus suksesvol in vier jaar te voltooi nie.

GRAFIEK 8

‘N VERGELYKING TUSSEN DIE GEMIDDELDE PERSENTASIE VAN DIE EERSTEJAARSTUDENTE AAN DIE FAKULTEIT EKONOMIESE WETENSKAPPE, TECHNIKON PRETORIA EN DIE GEMIDDELDE PERSENTASIE VAN EERSTEJAARSTUDENTE AAN TECHNIKON PRETORIA WAT NIE ‘N DRIEJAARKURSUS SUKSESVOL IN VIER JAAR KON VOLTOOI NIE

Die swak slaag- en dalende deurvloei syfer wat sedert 1994 deur Technikon Pretoria ondervind word, het daartoe gelei dat die Visekanselier en Rektor tydens die Akademiese Raadsvergadering, soos gehou op 30 Julie 1996, hierdie aspek as een van vier leemtes aan Technikon Pretoria identifiseer (Technikon Pretoria, 1996:6). Verder spreek hy die vertroue uit dat die Adjunk-Visekanselier (Akademies) die nodige navorsing sal aktiveer ten einde hierdie leemte aan te spreek.

1.3 PROBLEEMSTELLING

Uit die bogenoemde opmerkings is enkele leemtes geïdentifiseer wat die volgende ses kernprobleme binne Suid-Afrikaanse konteks op die voorgrond bring:

- ◆ Tot watter mate het die politieke veranderinge wat sedert 1990 in Suid-Afrika plaasvind op die samestelling van die studentepopulasie aan Technikon Pretoria geïmpakkeer?
- ◆ Wat is die impak van die verandering in die samestelling van die studentepopulasie op die slaagsyfer te Technikon Pretoria?
- ◆ Kan die spesifieke probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes wat deur eerstejaarstudente verbonde aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria ondervind word, wetenskaplik verantwoordbaar nagevors word?
- ◆ Is dit moontlik om die geïdentifiseerde probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes wetenskaplik te klassifiseer en te kategoriseer?
- ◆ Kan strategieë, modelle en/of oplossings vir hierdie geïdentifiseerde probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes ontwikkel word ten einde die slaagsyfer van die eerstejaarstudente aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria te laat verbeter?
- ◆ Kan hierdie strategieë, modelle en/of oplossings gekombineer word in 'n enkele akademiese ontwikkelingsmodel vir die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria?

1.4 DIE DOEL MET DIE STUDIE

Die onderhawige studie is daarop gemik om die volgende ses doelstellings te bereik:

- ◆ Om te bepaal en aan te dui in welke mate die politieke veranderinge, wat sedert 1990 in Suid-Afrika plaasvind, 'n impak op die samestelling van die studentepopulasie te Technikon Pretoria uitgeoefen het.
- ◆ Om te bepaal of die veranderende samestelling in die studentepopulasie 'n positiewe of negatiewe impak op die slaagsyfer te Technikon Pretoria uitgeoefen het.
- ◆ Die spesifieke probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes wat deur studente verbonde aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria ervaar word, wetenskaplik na te vors.
- ◆ Die geïdentifiseerde probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes wetenskaplik te klassifiseer en te kategoriseer.
- ◆ Om strategieë, modelle en/of oplossings vir die geïdentifiseerde probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes te ontwikkel ten einde die slaagsyfer van eerstejaarstudente verbonde aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria te verbeter.
- ◆ Die strategieë, modelle en/of oplossings in een akademiese ontwikkelingsprogram vir die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria te kombineer.

1.5 HIPOTESESTELLING

Teen die agtergrond van die gepostuleerde probleemstelling en daaropvolgende doelstellings vir hierdie studie, word die volgende vyf hipoteses gestel:

- ◆ Die politieke veranderinge wat sedert 1990 in Suid-Afrika plaasvind, het 'n definitiewe impak op die samestelling van die studentepopulasie aan Technikon Pretoria uitgeoefen.

- ◆ Die veranderende studentepopulasie van Technikon Pretoria het 'n negatiewe uitwerking op die slaagsyfer uitgeoefen.
- ◆ Die spesifieke probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes wat deur eerstejaarstudente verbonde aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria ervaar word, kan wetenskaplik nagevors word.
- ◆ Die geïdentifiseerde probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes kan wetenskaplik geklassifiseer en gekategoriseer word.
- ◆ Strategieë, modelle en/of oplossings vir die geïdentifiseerde probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes kan ontwikkel word ten einde die slaagsyfer van eerstejaarstudente aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria te verbeter.
- ◆ Die daarstelling van 'n enkele akademiese ontwikkelingsprogram vir die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria is moontlik.

1.6 NAVORSINGSMETODE

Op grond van die gepostuleerde probleem- en doelstellings van hierdie studie is 'n fenomenologies-georiënteerde literatuurstudie op die navorsingsgebied van akademiese ontwikkeling uitgevoer. Die fokus is veral geplaas op daardie faktore wat negatief op die akademiese prestasie van 'n tersiêre student kan impakteer.

Die literatuurstudie is opgevolg met empiriese navorsing. Met die oog op kwalitatiewe terugvoer is gestruktureerde en ongestruktureerde onderhoude gevoer met onder meer:

- eerstejaarstudente, dosente, departementshoofde en die Dekaan van die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria;
- kundiges op die gebied van akademiese steungewing aan studente en dosente;

- navorsingsdeskundiges.

Hierdie onderhoude het daartoe gelei dat spesifieke probleme, behoeftes, gapings of gebreke en leemtes wat deur eerstejaarstudente aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria ervaar word, geïdentifiseer is. 'n Frekwensietabel is vervolgens as basis geneem vir die ontwikkeling en daarstelling van 'n gestruktureerde groepsvraelys.

Aan hand van die gestruktureerde groepsvraelys is die behoefte aan akademiese steungewing by eerstejaarstudente van die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria wetenskaplik bepaal. Op grond van 'n frekwensietabel wat vanuit die voltooide en gekodeerde vraelyste opgestel is, is die rou data tot verstaanbare en interpreteerbare eenhede verwerk. Deur die verstaanbare en interpreteerbare data as basis te neem, is die navorser in staat gestel om sekere bevindinge, gevolgtrekkings en aanbevelings te maak.

1.7 BEGRIPSVERHELDERING

Sekere begrippe kom meermale in hierdie proefskrif voor. Ter wille van groter duidelikheid en om presies te weet wat bedoel word, is dit noodsaaklik dat enkele begrippe vervolgens omskryf word.

1.7.1 Aanleg

Vanuit die literatuur is dit duidelik dat baie navorsing met betrekking tot "aanleg" die lig gesien het. Gevolglik bestaan daar talle definisies vir die begrip "aanleg", soos dié van Klopper (1984:34) en Louw (1984:14). Die indiepte-ontleding van die begrip "aanleg" en gepaardgaande definiëring van die begrip "aanleg" vorm egter nie deel van hierdie studie nie maar weens die belangrikheid en impak van 'n persoon se aanleg op sy/haar akademiese prestasie is dit egter noodsaaklik dat 'n operasionele definisie, ter verduideliking, daargestel moet word.

Vir die doeleindes van hierdie studie word die begrip “aanleg” vanuit die literatuur gedefinieer as die aangebore en verworwe potensiele perseptuele, psigomotoriese en intellektuele vermoëns waaroor ‘n individu op enige stadium mag beskik en wat hom/haar dus in staat stel om definitiewe bekwaamhede en/of vaardighede suksesvol te ontwikkel (vergelyk paragraaf 4.3.1 (a)).

1.7.2 Aanpassing

Soos in die geval met die omskrywing van die begrippe “aanleg”, “belangstelling” en “intelligensie” vorm die indieptestudie van die begrip “aanpassing” nie deel van hierdie studie nie. Vanuit die navorsingsliteratuur word ‘n operasionele omskrywing van die begrip “aanpassing” daargestel. ‘n Indieptebespreking van die begrip “aanpassing” word deur Roberts (1994: 72-75) en Vosloo (1986:17) verskaf. Vir die doel van hierdie studie word die begrip “aanpassing” omskryf as ‘n dinamiese proses waaraan die individu aktief moet deelneem en waar volwasse, doeltreffende en gesonde response ‘n wisselwerking tussen die individu en die omgewing verteenwoordig, met die uitsluitlike doel om ‘n kompromie tussen die individu en sy/haar omgewing daar te stel. Die oogmerk is dus om ‘n harmonie tussen die eise en behoeftes van die individu en die omgewing daar te stel ten einde minimale spanning en optimale doeltreffendheid teweeg te bring (vergelyk paragraaf 4.3.2).

1.7.3 Akademiese ondersteuningsprogram

Vanuit die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 3.2.3) word die begrip “akademiese ondersteuningsprogram” vir die doel van hierdie studie omskryf as alle formele onderrigprogramme wat:

- aan alle studente gebied word;
- net met betrekking tot spesifieke onderrigprogramme aangebied word;
- daartoe sal lei dat studente suksesvol sal wees in hul studies deurdat hulle noodsaaklike algemene en spesifieke vaardighede, waaroor hulle nie beskik nie, sal aanleer;

- sal bydra tot die ontwikkeling van die student as totaliteitswese deurdat daardie akademiese en nie-akademiese aangeleenthede wat die student se akademiese prestasie negatief beïnvloed gediagnostiseer en geremidieer sal word.

1.7.4 Akademiese ontwikkeling

Vanuit die bestudering van die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 3.2.1) word die begrip “akademiese ontwikkeling” vir die doel van hierdie studie omskryf as ‘n totaliteitsbenadering tot die totale leerproses. Dit impliseer die ontwikkeling in totaliteit van al die personeel en studente verbonde aan ‘n bepaalde tersiêre inrigting met die uitsluitlike doel om die akademiese prestasie van die student positief te beïnvloed.

1.7.5 Akademiese prestasie

Vosloo (1986:18) omskryf die begrip “akademiese prestasie” as daardie punte wat die studente in verskillende vakke, afsonderlik en gesamentlik, behaal het terwyl Van Rooyen (1995:16) reken dat die begrip “akademiese prestasie” verwys na die Julie- en Desemberrapportpunte van leerlinge. Dit is egter nie duidelik of daar net na teoretiese óf ook praktiese aangeleenthede verwys word nie. Die begrip “akademiese prestasie” word vir die doel van hierdie studie omskryf as die finale punt wat ‘n student vir ‘n enkele onderrig aanbieding behaal het, aan die einde van ‘n bepaalde periode van leer, wat wisselend kan wees en waarby alle punte (teoreties en prakties) in berekening gebring is.

1.7.6 Akademiese steungewing

Vanuit die bestudering van die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 3.2.2) is dit duidelik dat daar uiteenlopende uitsprake en sieninge met betrekking tot die betekenis van die begrip “akademiese steungewing” bestaan. Vir die doel van hierdie studie word die begrip “akademiese steungewing” omskryf as daardie steun wat uitsluitlik en spesifiek net aan ‘n eerstejaarstudent verskaf word, nadat die student toelating tot ‘n inrigting vir tersiêre onderwys verkry en voordat die akademiese jaar ‘n aanvang neem. Dit omsluit die ondersteuning, ontwikkeling en instandhouding van akademiese en nie-akademiese vaardighede.

1.7.7 Behoeftebepaling

Vanuit die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 5.1) is dit duidelik dat daar 'n wesentlike verskil in die betekenis en gebruik van die sinonieme begrippe “situasie-analise” en “behoeftebepaling” bestaan. Vir die doel van hierdie studie word die begrip “behoeftebepaling” as ondergeskik aan die begrip “situasie-analise” aanvaar deurdat dit kleiner in omvang is en ook die verpraktisering van die begrip “situasie-analise” verteenwoordig.

1.7.8 Beplanningsvennote

Vir die doel van hierdie studie word daar volstaan met De Boer (1990:45) se omskrywing van die begrip “beplanningsvennote”, naamlik dat dit 'n breë spektrum van persone is wat tydens 'n situasie-analise geïdentifiseer kan word as vennote in die beplanning van vernuwing of verandering van die onderrig-leergebeure (vergelyk paragraaf 5.4).

1.7.9 Belangstelling

Vanuit die literatuur is dit duidelik dat die begrip “belangstelling” moeilik definieerbaar is. Dit word breedvoerig deur Vosloo (1986:16 & 17) bespreek. Vir die doel van hierdie studie word “belangstelling” omskryf as die gerigtheid van 'n individu teenoor 'n bekende objek óf saak óf aktiwiteit, wat positief of negatief kan wees en wat op die totale persoonlikheid van die individu gebaseer is.

1.7.10 Eerstejaarstudente

Vir die doel van hierdie studie dui die begrip “eerstejaarstudente” op alle studente wat vir slegs eerstejaarvakke aan Technikon Pretoria geregistreer het met inbegrip van alle voltydse en deelydse studente vanuit alle bevolkingsgroepe van Suid-Afrika.

1.7.11 Intelligensie

Vanuit die literatuur is dit duidelik dat baie navorsing rakende die begrip “intelligensie” die afgelope dekades die lig gesien het. Die indiepte-ontleding van die begrip “intelligensie” vorm egter nie deel van hierdie studie nie. Volgens Huffman, Vernoy en Vernoy (1996:248) is dit duidelik dat daar nie ‘n universele definisie vir die begrip “intelligensie” bestaan nie, alhoewel die meeste navorsers saamstem dat intelligensie ‘n stel kognitiewe karakteristieke en moontlikhede omsluit wat nie direk observeerbaar is nie. Vir die doel van hierdie studie volstaan die navorser by die beskrywing van die begrip “intelligensie” deur Louw en Edwards (1997:330), naamlik dat intelligensie in ‘n verskeidenheid van vorme geklassifiseer kan word, byvoorbeeld taallinguistiese, logika-wiskundige, ruimtelike, musikale, liggaamlike, spierbewuste, interpersoonlike en intrapersoonlike intelligensie (vergelyk paragraaf 4.3.1 (d)).

1.7.12 Loopbaangefokusde onderwys

Vanuit die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 2.7.2(f)) is dit duidelik dat die begrippe “beroepsonderwys” en/of “beroepsopleiding” nie sinoniem aan die begrip “loopbaangefokusde onderwys” is nie deurdat die begrip “loopbaangefokusde onderwys” veel meer as net “beroepsonderwys” en/of “beroepsopleiding” impliseer. Vir die doel van hierdie studie word die begrip “loopbaangefokusde onderwys” omskryf as ‘n lewenslange leerproses waar die leerder blootgestel word aan ‘n totaliteit van leergeleenthede rakende die loopbaan waarbinne die leerder homself/haarself bevind.

1.7.13 Milieugestremdheid

Vanuit die navorsingsliteratuur is dit duidelik dat die begrip “milieu-gestremdheid” sedert die sestigerjare baie nagevors is. Onder andere gee Roberts (1994:22-59) ‘n volledige uiteensetting daarvan. Vir die doel van hierdie studie word daar volstaan met die omskrywing van die begrip “milieu-gestremdheid” van Van der Westhuizen en Pretorius, soos aangehaal in Roberts (1994:23), naamlik dat milieugestremdheid op ‘n persoon dui wat weens die gebrek aan bepaalde ervarings, taalttekorte met betrekking tot sy/haar eie

kultuur en ongunstige geografiese gesitueerdheid in armoede verval het wat daartoe aanleiding gee dat die persoon nie toereikend aan die dominante kultuur kan deelneem nie.

1.7.14 Naskoolse jeugdige

Met die begrip “naskoolse jeugdige” word bedoel daardie jongmens wat volgens Vrey (1979:204) tussen 18 en ongeveer 24 jaar in ouderdom is en wat reeds die skool verlaat het maar nog nie die wêreld van werk betree het nie. Met ander woorde, hierdie persoon verkeer volgens Vosloo (1986:13) in ‘n oorgangsfase tussen die sekondêre skool en beroepsarbeid. Vir die doel van hierdie studie word die eerstejaarstudente aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria as naskoolse jeugdige beskou.

1.7.15 Oorbruggingsprogram

Vanuit die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 3.2.4) word die begrip “oorbruggingsprogram” vir die doel van hierdie studie omskryf as alle onderrigaanbiedinge wat daarop gemik is om die leemtes wat bestaan tussen sekondêre en tersiêre onderwys aan te vul en te oorbrug. Die uitbreiding of verbreding van die student se kennis, vaardighede en tegnieke moet sodanig wees dat die student met die suksesvolle voltooiing van die oorbruggingsprogram outomaties toelating tot ‘n formele kursus aan ‘n spesifieke inrigting sal verkry.

1.7.16 Situasië-analise

Vanuit die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 5.1) is dit duidelik dat daar baie navorsing met betrekking tot die begrip “situasië-analise” uitgevoer is, byvoorbeeld Krüger (1980:35), Mostert (1985:48) en De Boer (1992:53). Vir die doel van hierdie studie word die begrip “situasië-analise” omskryf as ‘n allesomvattende en komplekse analitiese proses wat die totale onderwysgebeure omsluit. Dit hou in ‘n geheeloorsig van die terrein wat gedek wil word, met insluiting van die bestaande en die te bereikte situasië.

1.7.17 Technikonopleiding

Vir die doel van hierdie studie word die begrip “technikonopleiding” verklaar as loopbaangefokusde onderwys (vergelyk paragraaf 2.7.2(f)) aan Technikon Pretoria wat uniek, eiesoortig en veelsydig is. Dit hou onder meer in dat die oordrag van tegnologiese kennis plaasvind deur middel van koste-effektiewe loopbaangefokusde onderwys. Die oogmerk daarmee is onder meer om entrepreneursdenke by die student te vestig ten einde as ‘n totale mens ontwikkel te word, met inagneming van die konstant veranderende behoeftes van die arbeidsmark (vergelyk paragraaf 2.6).

1.7.18 Technikononderrigprogram

Vir die doel van hierdie studie word die begrip “technikononderrigprogram” verklaar as enige formele onderrigprogram aan Technikon Pretoria wat voldoen aan die vereistes vir die toekenning van ‘n Nasionale Kwalifikasie (vergelyk paragraaf 2.3).

1.7.19 Tegnologie

Vanuit die navorsingsliteratuur is dit duidelik dat daar nie eenstemmigheid rakende die begrip “tegnologie” bestaan nie (vergelyk paragraaf 2.7.2(j)) en word daar vir die doel van hierdie studie volstaan met die omskrywing van die begrip deur Du Preez (1998:2), naamlik dat tegnologie die kundigheid en vaardighede van individue verteenwoordig wat lei tot die daarstelling van unieke produkte, modelle en/of dienste met inagneming van die mededingende voordeel wat daarmee gepaard gaan. Voorts word sekere voorbehoude gestel, naamlik dat die tegnologie:

- op ‘n sinergistiese en innoverende wyse toegepas moet word;
- nie sonder die nodige hulpbronne, byvoorbeeld ontwikkelingskapitaal, fasiliteite, toerusting, hoëvlak menslike hulpbronne en grondstowwe, toegepas kan word nie;
- volgens die geleenthede wat in die mark beskikbaar is, geskep of ontwikkel moet word;

i 15698737
b 1430658x

- aanvaarbaar moet wees vir die kultuur.

1.7.20 Verrykingsprogram

Vanuit die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 3.2.6) word die begrip “verrykingsprogram” vir die doel van hierdie studie omskryf as alle formele aksies wat die dosent loods om addisionele inligting rakende ‘n spesifieke onderrigaanbieding aan die student beskikbaar te stel, waarvan die formaat van beskikbaarstelling inklusief van aard sal wees.

1.7.21 Voorbereidende program

Vanuit die navorsingsliteratuur (vergelyk paragraaf 3.2.5) word die begrip “voorbereidende program” vir die doel van hierdie studie omskryf as ‘n oriënteringsprogram wat vir geregistreeerde nuwelingsstudente aangebied word. So ‘n program behoort hulle te oriënteer ten opsigte van die spesifieke inrigting sowel as die dienste wat beskikbaar is en nie direk met akademiese vordering te maak het nie.

1.8 HOOFSTUKORDENING

◆ Hoofstuk 2

In hoofstuk 2 word die ontwikkeling van die technikonwese in Suid-Afrika vir die periode 1967-1997 aan die orde gestel. Daar word spesifiek verwys na Technikon Pretoria, insluitend die volgende aspekte wat kortliks bespreek word, naamlik die:

- ontstaan en ontwikkeling;
- verandering in die samestelling van die studentepopulasie;
- beheerstrukture en samestelling van die studentepopulasie ten opsigte van die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe.

◆ **Hoofstuk 3**

In hierdie hoofstuk word akademiese ontwikkeling aan tersiêre inrigtings aan die orde gestel, met spesifieke verwysing na die volgende aspekte wat kortliks bespreek sal word, naamlik:

- die verheldering van die begrippe akademiese ontwikkeling, akademiese steungewing, akademiese ondersteuningsprogram, oorbruggingsprogram, voorbereidende program en verrykingsprogram;
- 'n internasionale perspektief rakende die ontstaan en ontwikkeling van akademiese ontwikkeling;
- 'n historiese perspektief vir die periode 1970-1995, met betrekking tot akademiese ontwikkelingsprogramme aan universiteite en teknikons in Suid-Afrika;
- die ontwikkeling van akademiese steungewing aan tersiêre inrigtings in Suid-Afrika sedert 1996.

◆ **Hoofstuk 4**

In hoofstuk 4 word faktore wat die akademiese prestasie van studente aan tersiêre inrigtings beïnvloed aan die orde gestel, met spesifieke verwysing na die volgende aspekte wat kortliks bespreek word:

- daardie faktore wat van 'n student 'n hoë risiko-student maak;
- die faktore, vanuit navorsingsliteratuur, wat die akademiese prestasie van studente aan tersiêre inrigtings beïnvloed;
- daardie akademiese, aanpassings- en omgewingsfaktore, wat vir die doel van hierdie studie, op die akademiese prestasie van 'n student impakteer.

◆ **Hoofstuk 5**

Hierdie hoofstuk fokus op die praktiese uitvoering van 'n behoeftebepaling vir akademiese steungewing aan die Fakulteit Ekonomiese Wetenskappe, Technikon Pretoria. Die volgende aspekte word kortliks bespreek, naamlik die:

- prosedure vir die uitvoering van 'n behoeftebepaling;
- funksionele stappe in die sisteembenaderingsmodel;
- metode van ondersoek;
- opstel van die vraelys wat vir die doel van hierdie studie gebruik is;
- lengte, samestelling en hantering/verspreiding van die vraelys;
- populasie en steekproef;
- verwerking van die data tot verstaanbare en interpreteerbare eenhede;
- vraelysresponse.

◆ **Hoofstuk 6**

In hoofstuk 6 word die bevindinge en gevolgtrekkings waartoe gekom is, aan die orde gestel. Aanbevelings word gemaak en bepaalde implikasies en toepassingsmoontlikhede word uitgewys.

Die ontwikkeling van die technikonwese in Suid-Afrika vir die periode 1967-1997 word vervolgens aan die orde gestel, met spesifieke verwysing na die ontstaan en ontwikkeling van Technikon Pretoria.